

Stroom B Verschillend geboren, verschillend georiënteerd?

Sessie B4 Nevenstromers en uitstromers

De toename van leerlingen in het buitengewoon lager onderwijs

Georges Van Landeghem en Jan Van Damme

Zoek eens naar een langdurige ervaring die wij ‘allemaal’ delen en u komt misschien wel uit bij de jaren in de lagere school. Toch zijn de kinderen van het wijkschooltje niet representatief voor de buurt. Een selecte minderheid van hun leeftijdsgenoten neemt de bus naar ergens anders en heeft geen ‘gewone’ schooltijd: zij gaan naar een school voor *buitengewoon lager onderwijs*. Er is buitengewoon onderwijs voor kleuters, kinderen van de lagere school en middelbare scholieren. Deze presentatie schetst en interpreteert een beeld in cijfers van het buitengewoon *lager* onderwijs, waar het ‘buitengewone’ parallelspoor het breedst is en waar de aantallen het sterkst zijn toegenomen in de voorbije jaren. De cijfers zijn het resultaat van eenvoudige bewerkingen op administratieve gegevens van het Departement Onderwijs.

Een opvallende vaststelling is dat het doorverwijzen van meer zesjarigen naar het buitengewoon lager onderwijs *niet* als gevolg heeft dat er minder oudere kinderen moeten overschakelen. Dit zegt iets over wat de groei van het buitengewoon onderwijs drijft. Een plausibele verklaring is namelijk dat het gewoon onderwijs op het recruterende van een meer select leerlingenpubliek reageert door de lat hoger te leggen. Dat is allicht geen ‘bewuste’ reactie, maar wel de resultante van hoe de percepties (van onderwijzers, ouders, medeleerlingen, CLB-medewerkers) over een individuele leerling beïnvloed worden door de samenstelling van de klas en school. Volgens deze redenering is de groei van het buitengewoon lager onderwijs een logisch *gevolg van de structuur en de beslissingsmechanismen van het Vlaams onderwijssysteem*. Een beleid dat streeft naar meer inclusief lager onderwijs moet daar rekening mee houden. Op dit moment is het feit dat sommige ouders de verwijzing van hun kind naar buitengewoon lager onderwijs “negeren” wellicht de belangrijkste rem op de structurele groei van het buitengewoon onderwijs. Men kan zich afvragen of dit niet beter kan.

Als de samenstelling van klassen en scholen een invloed heeft op hun werking dan ontkomt men niet aan de conclusie dat het bestaan en de groei van het buitengewoon lager onderwijs *gevolgen heeft voor de manier van werken en de verwachtingen in het*

gewoon lager onderwijs. Wie geïnteresseerd is in de problematiek van de zittenblijvers in het gewoon lager onderwijs, bijvoorbeeld, komt niet ver zonder inzicht in de interactie met het buitengewoon onderwijs.

De omvang van het buitengewoon lager onderwijs is groot genoeg om—potentieel—een belangrijke invloed te hebben op de ongekwalificeerde uitstroom uit het leerplichtonderwijs. Daarmee is uiteraard niets gezegd over de werkelijke relatie tussen buitengewoon lager onderwijs en kwalificaties. Integendeel: *we weten bijzonder weinig over de loopbanen en toekomstperspectieven van kinderen die gebruik maken van buitengewoon onderwijs*. Hoeveel kans heeft een kind dat als zesjarige aan buitengewoon lager onderwijs van Type 1 begint om ooit een kwalificatie te behalen? Heeft een kind dat in 1B terechtkomt vanuit het gewoon lager onderwijs een slechter of juist een beter perspectief dan een kind dat instroomt vanuit Type 8, of maakt het niets uit? Vergelijkbare vragen over uitkomsten *op lange termijn* zijn belangrijk voor elke ouder die te maken krijgt met het advies om een kind in buitengewoon onderwijs in te schrijven. Vragen naar het rendement van buitengewoon onderwijs zijn bovendien van belang voor het onderwijsbeleid. Op dit moment zijn er geen gepubliceerde gegevens voorhanden om deze vragen afdoende te beantwoorden.

De resultaten van de collectieve inspanning van de honderdduizenden mensen in Vlaanderen—leerlingen, leraren, ouders, begeleiders, ambtenaren, ...—die dagelijks actief bezig met onderwijs zijn niet te verklaren als een som van individuele bijdragen en streefdoelen. De *structuren* (organisatievormen, regelgeving, locaties, ...) waarin alles samenkomt, zijn eveneens bepalend. Het mechanisme achter de groei van het buitengewoon lager onderwijs is daar een voorbeeld van. Onderwijsbeleid in Vlaanderen bestaat vooral uit het beïnvloeden van de structurele context van het onderwijs. Inzicht in de bestaande structuren en de evolutie ervan is dan ook cruciaal voor een succesvol onderwijsbeleid.

De administratieve databases van het Departement onderwijs bevatten nog een grote hoeveelheid *stroominformatie* over de interactie tussen het gewoon en buitengewoon lager onderwijs die tot nu toe onbenut blijft. Daarnaast is er echter ook een grote behoefte aan informatie over de volledige *schoolloopbanen* van leerlingen die kort of lang gebruik maken van het buitengewoon lager onderwijs.

Van Landeghem, & Van Damme, J. (2009). *Geboortecohorten in het buitengewoon lager onderwijs. Evolutie van 1989–1990 tot 2006–2007*. Leuven: Steunpunt SSL, rapport nr. OD1/2008.15.

Contact: Georges.VanLandeghem@ped.kuleuven.be.